КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічної та соціальної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з навчальної роботи
_____ Володимир ПАСЬКО
«12» 12 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГЕОГРАФІЯ СВІТУ: МІСТА

для студентів

галузь знань **С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини**
спеціальність **С6 Географія та регіональні студії**
освітній рівень **Бакалавр**
освітня програма **Урбаністика та міське планування**
вид дисципліни **обов'язкова**

Форма навчання	**денна**
Навчальний рік	**2025/2026**
Семестр	**2**
Кількість кредитів ECTS	**3**
Мова викладання, навчання та оцінювання	**українська**
Форма заключного контролю	**іспит**

Викладачі:
Провотар Наталія Іванівна, *кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри економічної та соціальної географії*

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»___ 20__р.

на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»___ 20__р.

КИЇВ – 2025

Розробники:

Провотар Наталія Іванівна, *кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри економічної та соціальної географії*

ЗАТВЕРДЖЕНО
Завідувача кафедри економічної та соціальної географії

_____професор Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол № 5 від 20 листопада 2025 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол №10 від 11 грудня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії _____ доцент Наталія КОРОГОДА

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати в студентів здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі у сфері міського управління, міжнародного співробітництва, науково-дослідній діяльності з використанням знань про сучасні процеси та стратегії розвитку міст регіонів і країн світу з урахуванням сучасних геополітичних, соціально-економічних, еколого-географічних аспектів та причинно-наслідкових зв'язків.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

Мати базові знання з економічної та соціальної географії регіонів та країн світу.

Вміти працювати із статистичною інформацією, навчально-методичною та науковою літературою.

Володіти елементарними навичками аналізу і синтезу географічної інформації, порівняльно-географічного аналізу, вміти аналізувати причинно-наслідкові зв’язки між процесами і явищами.

3. Анотація навчальної дисципліни: Навчальна дисципліна «Географія світу: міста» є складовою ОП «Урбаністика та міське планування» підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» у галузях знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С6 Географія та регіональні студії. Дисципліна «Географія світу: міста» є обов’язковим освітнім компонентом і викладається студентам у ІІ семестрі на першому курсі в обсязі 3 кредитів ECTS. Навчальна дисципліна «Географія світу: міста» присвячена вивченню міст країн та регіонів світу. Вона включає вивчення сучасних процесів у містах світу; підходів до розвитку зелених міст, розумних міст, креативних міст, глобальних міст світу; особливостей розвитку та функціонування міст частин світу, регіонів та країн. Навчальна дисципліна «Географія світу: міста» покликана сформувати у студентів уявлення щодо різноманітності сучасних процесів та стратегій у розвитку міст світу в різних регіонах та країнах.

4. Завдання (навчальні цілі) вивчення дисципліни:

- формування у студентів здатності зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку міських поселень, їх місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства (ЗК8);
- формування у студентів цінування та поваги різноманітності та мультикультурності у міському розвитку та управлінні (ЗК14);
- формування у студентів вмінь до просторового мислення, аналізу просторових (територіальних) відношень та взаємодії на глобальному, регіональному та локальному рівнях функціонування та розвитку міст (СК03);
- формування у студентів вмінь здійснювати оцінку факторів, аналіз ризиків та загроз економічного, соціального, політичного та екологічного характеру у розвитку міст країн та регіонів світу (СК05).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	**Результат навчання**			
1.1	Сутність сучасних процесів глобалізації, метрополізації, деіндустріалізації, терціарізації, ревіталізації та джентрифікації у містах та їх впливу на розвиток міст.	*Лекції, семінарські заняття, самостійна робота*	*Виступи та доповнення на семінарських заняттях, тематичні контрольні роботи, іспит*	*До 50%*
1.2	Сучасні стратегії розвитку міст світу: зелене місто, розумне місто, креативне місто, м'яке місто.	*Лекції, семінарські заняття, самостійна робота*		
1.3	Історичні аспекти розвитку міської системи розселення та особливості сучасного етапу урбанізації.	*Лекції, семінарські заняття, самостійна робота*		
1.4	Особливості розвитку і просторової організації, сучасні процеси та проблеми у містах Європи, Азії, Америки, Африки, Австралії та Океанії.	*Лекції, семінарські заняття, самостійна робота*		
2.1	Здійснювати компонентну та комплексну суспільно-географічну характеристику міст різних регіонів та країн світу.	*Лекції, семінарські заняття, самостійна робота*	*Виступи та доповнення на семінарських заняттях, тематичні контрольні роботи, іспит*	*До 40 %*
2.2	Аналізувати сучасні процеси у містах різних регіонів та країн світу, розкривати причинно-наслідкові їх зв'язки.			
2.3	Виявляти проблеми функціонування та розвитку міст різних регіонів та країн світу.			
2.4	Визначати стратегічні напрями розвитку міст різних регіонів та країн світу.			
3.1	Виробити здатність до групової роботи, міжособистісної комунікації та пошуку компромісних рішень при аналізі сучасних процесів, виявленні проблем та визначенні стратегічних напрямів розвитку міст різних регіонів та країн світу.	*Семінарські заняття, дискусії*	*Виступи та дискусії на семінарських заняттях*	*До 5%*

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	**Результат навчання**			
4.1	Виробити здатність самостійно визначати, формулювати та здійснювати пошук вирішення проблем розвитку міст, дотримуватися інтелектуальної та академічної доброчесності.	*Лекції, семінарські заняття, самостійна робота*	*Виступи та доповнення, дискусії на семінарських заняттях, тематичні контрольні роботи, іспит*	*До 5%*

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни / Програмні результати навчання	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	4.1
1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, регіональних студій, соціології, економіки, світоглядних наук (ПРН01).	+	+	+	+	+	+		+		
2. Здійснювати комплексний аналіз просторових (територіальних) відношень та взаємодії на глобальному, регіональному та локальному рівнях між структурними елементами соціально-економічних та урбаністичних систем (ПРН03).					+	+	+	+		+
3. Знати закономірності виникнення, формування, функціонування та розвитку міст та регіонів, вміти виявляти тенденції, аналізувати фактори, ризики та загрози соціально-економічних та просторових трансформацій у міському та регіональному розвитку (ПРН04).			+		+	+	+	+		+
4. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, академічної доброчесності, професійного кодексу поведінки, прав у сфері інтелектуальної власності (ПРН10).						+	+	+	+	

7. Схема формування оцінки

Рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами виступів на семінарах, написання письмових тематичних контрольних робіт, іспиту. Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1.1-1.4 (знання)** – до 50%;
- результати навчання – **2.1-2.4 (вміння)** – до 40%;

- результати навчання – **3.1 (комунікація)** – до 5%;
- результати навчання – **4.1 (автономність та відповідальність)** – до 5%.

7.1. Форми оцінювання студентів

У курсі передбачено 2 змістові частини. Заняття проводяться у формі лекцій та семінарських занять. Завершується дисципліна іспитом.

Семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні роботи на семінарських заняттях та виконанні тематичних контрольних робіт.

Організація оцінювання: Робота на семінарських заняттях оцінюється по виконанню, відповідно до графіка проведення семінарських занять. Тематичні контрольні роботи проводяться у тестовій формі.

Умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску до іспиту – 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є виконання творчих робіт за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів під час іспиту – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 *(60% максимальної кількості балів, відведених на іспит)*.

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	семінарські заняття	самостійна робота
Змістова частина 1: **Сучасні процеси та стратегії розвитку міст світу**				
1	**Тема 1.** Сучасні процеси у містах світу.	2	2	2
2	**Тема 2.** Сучасні трансформації у містах світу та проблеми їх розвитку.	2	2	2
3	**Тема 3.** Сучасні стратегії розвитку міст світу.	4	2	4
4	**Тема 4.** Загальна характеристика міст світу.	2		4
Змістова частина 2: **Міста світу: сучасні процеси проблеми та тенденції розвитку**				
5	**Тема 5.** Міста Європи: розвиток, сучасні процеси, проблеми та особливості.	4	2	8
6	**Тема 6.** Міста Азії: розвиток, сучасні процеси, проблеми та особливості.	4	2	8
7	**Тема 7.** Міста Америки: розвиток, сучасні процеси, проблеми та особливості.	4	2	8
8	**Тема 8.** Міста Африки: розвиток, сучасні процеси, проблеми та особливості.	4	1	8
9	**Тема 9.** Міста Австралії та Океанії: розвиток, сучасні процеси, проблеми та особливості.	2	1	4
	Всього	**28**	**14**	**48**

Загальний обсяг – 90 год., в тому числі:
лекцій – **28** год.
семінарських – **14** год.
самостійна робота – **48** год.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні:

1. Гейл. Й. Міста для людей. Київ: Основи, 2018. 280 с.
2. Плешкановська А.М., Савченко О.Д. Епохи та міста. Київ: Логос, 2019. 264 с.
3. Формування метрополісних регіонів України: досвід Києва: Монографія / за ред. Г. Підгрушного та Н. Провотар. Київ, 2023. 209с. DOI: https://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2024/01/240116102847165-1331.pdf
4. Knox P., McCarthy L. Urbanization: an introduction to urban geography. 2011. 480 p.
5. Безуглий В.В., Козинець С.В. Регіональна економічна та соціальна географія світу. Київ: Видавничий центр «Академія», 2007. 688 с.

Додаткові:

1. Географічне країнознавство. Підручник. / за наук. ред. Я.Б. Олійника, Б.П. Яценка. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2015. 911 с.
2. Джекобс Дж. Смерть і життя великих американських міст. Київ: CANACTIONS. 2021. 480 с.
3. Книш М.М., Мамчур О.І. Регіональна економічна і соціальна географія світу. Львів, 2013. 368 с.
4. Мезенцев К.В., Денисенко О.О. Міста на постсоціалістичному просторі: підходи до концептуалізації та місце в урбаністичному дискурсі. *Український географічний журнал.* 2018, 4, С. 16-24. DOI: https://doi.org/10.15407/ugz2018.04.016
5. Мезенцев К., Мезенцева (Провотар) Н. Міста України: мозаїка в просторі, що змінюється. Соціально-географічні виклики у Східно-Центральній Європі на початку XXI століття. Берегове, 2016. С. 34-41.
6. Мезенцев К., Олійник Я., Мезенцева (Провотар) Н. (ред.). Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: монографія. Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. 438 с.
7. Провотар Н., Коцюба Я. Планування міст на засадах гендерної рівності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія*. 2024, № 3-4 (90-91), С. 7-13. DOI: http://doi.org/10.17721/1728-2721.2024.90-91.1
8. Провотар Н., Щурик Х. Містоформуюча роль університетів: вплив на соціально-економічний та просторовий розвиток міст. *Економічна та соціальна географія*. 2023, Вип. 90, С. 34-46. DOI: https://doi.org/10.17721/2413-7154/2023.90.34-46
9. Провотар Н., Щурик. Х., Мезенцев К. Міський розвиток, заснований на знаннях: можливості для Львова як міста знань. *Visnyk of V.N. Karazin Kharkiv National University, series «Geology. Geography. Ecology». 2024*, Vol. 61. 242-258. DOI: https://doi.org/10.26565/2410-7360-2024-61-20
10. Смаль І.В. Соціально-економічна географія світу. Регіони і країни: Європа: Навчальний посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. 499 с.
11. Туристичне країнознавство. Навчальний посібник. / В. Стафійчук, О. Малиновська та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 808 с.
12. Флорида Р. Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасними. Київ: Наш Формат, 2019. 320 с.
13. Hall P. Cities of Tomorrow: an intellectual history of urban planning and design. 2002. 576 p.
14. Mezentsev K., Gentile M., Mezentseva (Provotar) N., Stebletska I. An island of civilization in a sea of delay? Indifference and fragmentation along the rugged shorelines of Kiev's newbuild archipelago. *Journal of Urban Affairs*, 2019, Vol. 41(5), 654-678, DOI: https://doi.org/10.1080/07352166.2018.1503544
15. Mezentsev, K. Provotar, N. Gnatiuk, O. Courtyards, parks and squares of power in Ukrainian cities: planning and reality of everyday life under socialism. Urban Planning During Socialism. Views from the Periphery. Ed. by J. Mariotti, K. Leetmaa. London: Routledge. 2023. P. 153-175. DOI: https://doi.org/10.4324/9781003327592
16. Urban Eurasia. Cities in Transformation / I. Brade, C.S. Neugebauer (eds.). Berlin: DOM publishers, 2017. 287 p.
17. Florida R. Cities and the creative class. New-York-London: Routledge. 2005. 198 p.
18. Robinson J. (2016). Thinking cities through elsewhere: Comparative tactics for a more global urban studies. Progress in Human Geography, 40, 3–29. https://doi.org/10.1177/0309132515598025
19. Sassen S. The Global City: New York, London, Tokyo. Princeton, NJ: Princeton University Press. 1991. 412 p.

20. Scott A.J. (ed.) Global City-Regions: Trends, Theory, Policy. Oxford: Oxford University Press. 2001. 488 p.
21. Taylor P.J. World City Network: Global Urban Analysis. London: Routledge. 2004. 241 p.
22. Tosics I. (2005). City development in Central and Eastern Europe since 1990: the impact of internal forces. In: Hamilton F.E.I., Dimitrovska Andrews K., Pichler-Milanović N. (eds.) Transformation of cities in Central and Eastern Europe: towards globalization. P. 44–78.

Довідкові матеріали:

Офіційні сайти міст

Світова книга фактів (довідник ЦРУ США) – The World Factbook. URL: https://www.cia.gov/the-world-factbook/

OECD – Cities and Regions. URL: https://www.oecd.org/en/data/tools/oecd-regions-and-cities-atlas.html

UN-Habitat – World Cities Report. URL: https://unhabitat.org/wcr/

World Bank – Urban Development. URL: https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment